

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr.

661.

Wilno, dnia 11 maja 1932 r.

T r e ś ć n u m e r u :

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział.Str.

1. "Lietuvos Aidas" o stosunkach bałtyckich.-	I.	1.
2. Kolejny "list z Wilna" w sprawie stosunków wśród Litwinów wileńskich.-	"	2.

K r o n i k a .

3. Narady litewsko-sowiecko-niemieckie.-	"	"
4. Radjo kowieńskie o Wilnie.-	"	"

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WĘWNETRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

5. Redukcja płac urzędniczych.-	III.	3.
6. Proces b.premjera i ministra Finansów Petrulisa.-	"	"

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

K r o n i k a .

7. Alarmujące pogłoski niemieckie o zamierzonym puczu w Kłajpedzie.-	VII.	"

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"L i e t u v o s A i d a s" o s t o s u n k a c h b a ł t y c k i c h.
"Lietuvos Aidąs" Nr.103 z 9.V.32 r.Art.p.t."Co nowego nad Bałtykiem?"
Streszczenie:

Trudności wywołane przez kryzys gospodarczy stwarzają państwowi nadbałtyckim wiele trosk i wypełniają życie codzienne tych państw. Jednak w ostatnich dniach parę wypadków zwróciło uwagę świata politycznego na Bałtykę.

4 maja przedstawiciel sowiecki wręczył rządowi łotewskiemu notę, na mocy której rząd sowiecki zrzekł się przedłużenia traktatu handlowego z Łotwą. To wypowiedzenie było dla społeczeństwa łotewskiego niespodzianką i wywołało wielką troskę mimo częstego ujemnego oceniania przez prasę łotewską traktatu handlowego z Rosją.

Na mocy tego traktatu Sowiety miały dostarczać Łotwie co-rocennie na sumę 40 milj. latów. Wprawdzie we wskazanej wysokości Sowiety obstalunków nie czyniły, jednak zakupy sowieckie dostarczały przemysłowi łotewskiemu pracy i zajmowały w eksporcie łotewskim dość znaczne miejsce. Wypowiedzenie traktatu przez Sowiety musi się odbić na Łotwie boleśnie, zwłaszcza obecnie, w czasie kryzysu ekonomicznego, kiedy szereg fabryk łotewskich przystosowało się już do wymagań sowieckich i rozszerzyło swą produkcję. Fabrykom tym trudno będzie teraz znaleźć nowy rynek zbytu. Prawdopodobnie wypadnie im zmniejszyć produkcję, co w konsekwencji wpłynie na wzrost bezrobocia i przyczyni się do trudności kraju. W związku z tem prasa łotewska ocenia krok sowiecki, jako uzasadniony względami politycznymi nie zaś gospodarczymi.

Łotwa podpisała dawniej pakt o nieagresji z Rosją, spodziewając się w ten sposób stworzyć pomyślne warunki dla przedłużenia traktatu handlowego. Podpisanie paktu o nieagresji wywołało w swoim czasie sporo trudności dla Łotwy w jej stosunkach ze sprzymierzoną Estonją, która miała w sprawie paktów o nieagresji zdanie odmienne. Być może Sowietom zależało w swoim czasie na rozwaleniu frontu, jaki się wytworzył w sprawie paktów o nieagresji od morza Bałtyckiego do Czarnego. Być może wtedy podpisanie paktu o nieagresji przez Łotwę miało dla Sowietów polityczne znaczenie i Sowiety były skłonne dać Łotwie pewne rekompensaty. Obecnie warunki się zmieniły. Pakt o nieagresji podpisała nie tylko Łotwa, lecz i Finlandja, która zdażyła nawet pakt ratyfikować pod warunkiem, że będzie on w życie jednocześnie z paktami o nieagresji podpisanymi przez innych sąsiadów ZSRR.

Wreszcie 4 maja t.zn. w dniu wypowiedzenia traktatu handlowego z Łotwą przez Sowiety podpisany został w Moskwie sowiecko-estoński pakt o nieagresji. W ten sposób ze wszystkich sąsiadów zachodnich Rosji nie podpisała paktu o nieagresji tylko Rumunja. W związku z tem dla Sowietów nie posiada już dziś pakt o nieagresji z Łotwą tego znaczenia politycznego, jaki mógł mieć w swoim czasie. Tak czy inaczej Łotwa stoi w obliczu nowych rokowań z ZSRR, przyczem ze strony sowieckiej stawiane będą widocznie warunki o wiele cięższe niż dotychczas. Można się domyślać, że wobec istnienia na Łotwie systemu kontyngentów, Sowiety zażądają zagwarantowania importu na Łotwie towarów sowieckich na sumę nie mniejszą niż Sowiety zakupują na Łotwie.

Trudności wywołane przez kryzys gospodarczy zmusiły państwa nadbałtyckie do szukania dróg w celu pokonania tych trudności przede-wszystkiem wewnątrz kraju. Zajęto się w pierwszym rzędzie rozszerzeniem bazy gospodarczej. Obmyślono plan federacji nadbałtyckiej. Jednak praktyczne urzeczywistnienie tej idei natychmiast zetknęło się z nieprzezwyciężonymi przeszkodami. Okazało się, że Ryga obawia się konkurencji Tallina, zaś Tallin - Rygi. Co się tyczy Litwy, to problem unii celnej oznaczałby dla niej całkowite bodaj zrzeczenie się rozwoju własnego przemysłu. W związku z tem idea federacji ekonomicznej nad Bałtykiem była stłumiona w zarodku przez nieprzezwyciężone trudności życiowe. Z drugiej strony ograniczenia walutowo-handlowe, prowadzone na Łotwie i w Estonji utrudniają normalne stosunki tych krajów z zagranicą. Powstaje kwestja podpisania specjalnych traktatów, które w normalnych warunkach są zbyteczne.

Realizacja ograniczeń walutowych utrudnia również stosunki między Litwą a Łotwą. Oba te państwa zawarły ze sobą cały szereg umów i konwencyj, których realizacja wymaga obustronnej szczerości i dobrej woli. W związku z tem nieporozumienia w stosunkach gospodarczych odbijają się też na innych polach wzajemnych stosunków. Zwłaszcza dużo trud-

ności napotyka w ostatnich czasach realizacja konwencji szkolnej. Dla usunięcia tych trudności przewidziana jest, jak słychać, narada dyrektorów departamentów obu stron zainteresowanych.

Mimo wszystko należy oczekiwać, że wspólne interesy państw nadbałtyckich nie będą stłumione przez kryzys i że idee, które kładziono u podstawy życia politycznego w czasie tworzenia niepodległości państw nadbałtyckich, w dalszym ciągu będą wskazywały im drogę poprzez cały chaos polityczno-gospodarczy.

K o l e j n y "l i s t z W i l n a" w s p r a w i e s t o s u n -
k ó w w ś r ó d L i t w i n ó w w i l e Ń s k i c h . "Lietuvos Ži-
nios" Nr.104 z dn.9.V.1932 r. List z Wilna p.t. "Nieusprawiedliwione obja-
wy względem narodu". Streszczenie:

W początkach r.b. po 4 przeszło latach w skład Tymczasowe-
go Komitetu Litewskiego wszedł ~~xxx~~ prezes T-stwa oświatowego "Kultura"
p.Olsejka. Zaczęto w związku z tem mówić o konsolidacji sił litewskich
i współpracy. Czy jest to jednak realne? Wystarczy przypomnieć, że
ksiądz Kraujalis kazał 24 kwietnia w kościele św.Mikołaja mówić pacie-
rze za zdrowie biskupa Michalkiewicza, tego samego, za którego wiedzą
w r.ub. policja polska i wojsko poturbowały delegację litewską w Olkie-
nikach, pragnącą asystować biskupowi. W takich warunkach współpraca nie
może być poważna.

Zrozumiałe są dobre intencje p.Olsejki, jak i całego T-stwa
"Kultura", któremu istotnie zależy na niezawisłej od klerykalizmu pol-
skiego pracy narodowo-kulturalnej w Wileńszczyźnie. Nie rozumieją jed-
nak tego klerykałowie, którzy w istocie rzeczy są kontynuatorami kle-
rykalizmu smutnej pamięci przedwojennych prałatów Antonowiczów. Ci pa-
nowie rozumieją konsolidację i współpracę jako kapitulację przed sobą.
Można przytoczyć przykłady wrogiego stosunku klerykałów do T-stwa "Kul-
tury". Przykłady te i objawy im podobne stanowią wewnętrzną tragedję
struktury ruchu litewskiego w Wileńszczyźnie. Paraliżują one ten ruch
od wewnątrz wypełniając go intrygami, korupcją i t.p. Zaczyna się to
u góry, przerzucając się stopniowo na uczącą się młodzież, która zaczy-
na się demoralizować, pogrążać w apatji, lenistwie i bezmyślnem tra-
ceniu czasu. Nie wróży to nic dobrego dla przyszłości ruchu litewskie-
go.

K r o n i k a .

N a r a d y l i t e w s k o - s o w i e c k o - n i e m i e c k i e .
"Dzień Kowieński" /Nr.103/: 7 b.m. p.o. posła niemieckiego w Litwie dr.
Werkmeister został przyjęty przez ministra Spraw Zagranicznych dr.Zau-
niusa, z którym odbył dłuższą konferencję na temat stosunków między
Litwą i Niemcami. Tegoż dnia od ...ał ministrów Zauniusa również
poseł sowiecki Karski.

R a d j o k o w i e Ń s k i e o W i l n i e ./"Uciemnione Wilno".
Dn.8.V.32 r. Prel.Rondomański.Streszczenie/. Życie dwóch narodów: pol-
skiego i litewskiego skomplikowało się w dziwny sposób. Dziś np.obcho-
dzimy św.Stanisława, którego swojego czasu zabił król Polski w koście-
le. Chociaż św.Stanisław jest patronem Polski, jednak w Litwie aż roi
się od Stanisławów, a w Polsce pełno jest Kazimierzów. Mówiąc o obecnej
sytuacji Wilna p.Ludwik "bramowicz stwierdził ogromny napływ elementu
obcego do Wilna. Najwięcej przybyszów pochodzi z Galicji. Osadzanie ga-
lileuszy na wszystkich pow.niejszych stanowiskach w Wileńszczyźnie
tłumaczy się podobno tem, że w Wilnie brak jest inteligencji. Jak jed-
nak twierdzenie to pogodzić z faktem, że cały szereg wilnian, jak Jó-
zef i Jan Piłsudscy, Meysztowicz, Staniewicz, Raczkiewicz, i in.piasto-
wali i piastują w Warszawie teki ministerjalne i najważniejsze stanowiska
w państwie? Często słyszy się pytanie, co obie strony t.j. Polska i Lit-
wa dały sobie wzajemnie. "Dziennik Wileński" twierdzi, że Litwa nie
dała Polsce i zapewnia, iż dobrze się stało, że unja polsko-litew-
ska została zerwana, natomiast kukulka wileńska śpiewa na wszelkie me-
lodje po polsku i po litewsku "godźmy się, godźmy się". Wilno zgubiło
swe imię, przestało być Litwą, a stało się "byłym Księstwem Litewskim
na kresach Polski". Litwa dała Polsce ideę jagiellońską, uniwersytet
wileński i celę Konrada, a Wilno było i jest miastem miłości i przysz-
łości.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WNIĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

R e d u k c j a p ł a c u r z ę d n i c z y c h . "Dzień Kowieński" /Nr.103/: Gabinet Ministrów przyjął na ostatnim posiedzeniu projekt ustawy o zmniejszeniu pensyj urzędnikom od 6 - 20%. Przy redukcji zostanie zastosowana zasada progresji i będą wzięte pod rozwagę koszty przeżycia. Ustawa uważana jest za czasową i nabiera mocy już od 1 maja. Zostaje ona wydana w związku z trudnościami przy bilansowaniu budżetu z tych samych względów, którymi się kierowano przy zniesieniu wpierw gratyfikacji świątecznych, dodatkowych urzędniczych pobołów po trzech latach, mieszkaniowych i innych pobołów.

W związku ze zmniejszeniem pensyj urzędnikom opracowywana jest specjalna ustawa o pomocy lekarskiej dla urzędników.

P r o c e s b. p r e m j e r a i m i n i s t r a F i n a n s ó w P e t r u l i s a . Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.103/, dn.10 maja w Trybunale Najwyższym rozpoczął się oddawna zapowiadany proces b. premjera i ministra Skarbu w 1922-25 r. Witolda Petrulisa. Petrulis jest oskarżony:

1/ o samowolę, która się wyraziła w wydaniu różnym kupcom w Litwie i Kraju Kłajpedzkim 130 zezwoleń na przywóz do Litwy z zagranicy zakazanych towarów /drożdży, papierosów/; 2/ anulowanie umowy z pewną firmą niemiecką o dostawę dla Litwy spirytusu na sumę 5 milj.lt i zawarcie nowej umowy na korzyść niemieckiej firmy, pobierając przytem sobie łapówkę 5 tys.dolarów i wyrządzając szkodę skarbowi państwa; 3/ o wydanie pewnej firmie zezwolenia na wwóz do Litwy ryb bez cła; 4/ o przeniesienie sumy 30 tys.lt. z kasy państwowej na własny prywatny rachunek do kłajpedzkiego Deutsche Nationalbank; 5/ o wydanie bezprocentowej pożyczki znajdującemu się w przeddzień bankructwa bankowi handlowo-przemysłowemu, której to pożyczki skarb państwa z powrotem nie otrzymał. W sprawie tej przeciwko zarządowi Banku został wytoczony osobny proces, który wkrótce wpłynie na wokandę Kowieńskiego Sądu Okręgowego.

Akt oskarżenia w sprawie p.Petrulisa zawiera ok.50 stron druku maszynowego. Skarb państwa wytoczył powództwo w wysokości ok. 400 tys.lt., wobec czego dla zabezpieczenia powództwa został nałożony areszt na majątek Petrulisa "Juljanowo", oszacowany na sumę 230 tys.lt., pozatem p.Petrulis znajduje się na wolnej stopie za kaucją w sumie 150 tys.lt.

Na procesie figuruje ok.100 świadków, w ich liczbie gubernator kłajpedzki Merkys, prof.Voldemaras, p.Galwanaukas, b.ministrowie za czasów urzędowania p.Petrulisa i in.

Skład Trybunału następujący: prezes p.Krikszczukajtis, członkowie - pp.Staszkievicius i Brazaitis, jako oskarżyciel wystąpił wice-prokurator Trybunału p.Kawolis, ze strony powództwa cywilnego wystąpi adw.przys.Samajauskas, jako obrońcy Petrulisa wystąpią adwokaci przys.Tumenas i prof.Stankiewicz.

Sprawa, która została wszczęta w 1926 r.potrwa zapewne ok. tygodnia.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

K r o n i k a .

A l a r m u j ą c e p o g ł o s k i n i e m i e c k i e o z a m i e r z o n y m p u c z u w K ł a j p e d z i e . Pisma królewieckie drukują niepokojące wiadomości z Kłajpedy o przybyciu w ciągu ostatnich dwóch dni wielkich ilości szaulisów z Litwy. Do Kłajpedy miało przybyć obecnie kilka tysięcy szaulisów.

Łudność niemiecka w Kłajpedzie obawia się, że szaulisi będą chcieli dokonać puczu, aby nie dopuścić do zmiany polityki litewskiej w stosunku do Kłajpedy w kierunku ugodowym, która to tendencja daje się zauważyć w łonie rządu kowieńskiego, w związku z niepomysłnym dla Litwy wynikiem wyborów do Sejmiku kłajpedzkiego.

87